

DOMAČI • PRIJATELJ.

LETNIK VI.

PRAGI, 1. JULIJA 1909.

ŠTEV. 7.

FRANJO NEUBAUER:

V KAVARNI.

„Nove nam karte prinesi, natakar!“
Vpije ošabni, pijani veljak.
„Kdor če se kosati z mano v tej igri,
k mojemu vrzi še drug tisočak!“

Padejo karte, — in dva tisočaka
spravi, kot novčič bi bil, bogatin.
„Zdaj pa s šampanjcem napolni nam mizo,
lepih dozovi, natakar, deklin!“

„Sviraj, cigan, — polovico stotaka
evo na čelo ti, — tu ga imaš!
Drugo dobiš polovico, če dobro
kri nam in živce razdražiti znaš!“

Orgije divje začno, kakor da je
sam jih navdihnil pekla poglavar
Strastno privijajo k njim se dekleta,
spravlja cigan in natakar denar

V kotu pri čašici mož bledoličen
tího sedi, vedno hujše bledí.
Črni le bliskata se mu očesi,
stiskajo se mu koščene pesti.

Njemu, ki orgije besne slavi zdaj,
pridnost njegova bogastva je vir,
ali zato dóbi divno nagrado:
plačico majhno, gospodov — prezir!

Milostno plačo gospod mu odšteje, —
tího zahvali se mu siromak.
Drugih deset ga zavida za službo!
Tího! — če nóče pa cesto — prosjak!

Tiho! — Čeprav bi rad glasno zakričal,
 ko se razmeče zaslužek — njegóv! —
 Orgije smejo slaviti gospoda,
 molk pa dolžnost je — modernih robóv!

ZVORAN ZVORANOV:

BOŽJEGA VOLEKA NEVESTA.

VAŠKA ZGODBA.

Po strmem klancu peljejo v vas balo Ravnikove Francke. Ponosno stopajo veliki kmečki konji, v solncu se iskri nakit na komatih in na pasovih, bahato kimajo z glavo, vso obročano z belim papirnati cvetjem. Zavorjena kola škripajo pod težo lepo porisanih skrinj s predivom, rjuhami in perilom, težkih postelj in omar iz svetlega, javorjevega lesa in drugega pohištva.

Spredaj na kozolcu pri prvem vozu visi lep šapelj, široki židani trakovi frfotajo veselo v vetru, na vrhu bale čepite zvezani dve kokoši, s prestrašenimi, občupnimi očmi se zibljeta na levo in na desno in mežikate v svetlem solncu.

Ravnikov Tone, nevestin brat, goni prvi voz. Daleč zadaj ob prvem poddelu stopa, v eni roki drži krepko nategnjene vaje, v drugi pa bič z novo rdečo rožo na vrhu, na glavi postrani klobuk s šopkom za trakom, v praznični obleki in z žametnim telovnikom, nad katerim cinglja pri veržici ob uri velik tolar Marije Terezije.

Za vozoma stopajo vrhovski fantje, z viržinko v ustih in s slamico za ušesom, veselo vriskajo in gledajo ponosno po bizjaški vasi, kamor vozijo balo.

— Kaj mislite, podgorci, da se mi hribovci ne znamo postaviti? — govore njih vesele oči in prešerno vriskanje.

Med njimi je tudi ženin, Znosov Ciril ali kakor ga imenujejo od mladih nog 'božji volek'. On ne vriska, on se ne postavlja kakor drugi, tudi za dekleti ni nikoli gledal in sam Bog vedi, ali bi se bil kdaj oženil, da ni edini sin bogate hiše v vasi in da niso njegovi in nevestini stariši vse tako uredili, da je bilo prav.

Ne vesel, ne žalosten ni ženin današnji dan. Dobro se mu zdi, da mu vrhovski fantje pravijo Ciril, ne pa božji volek kakor domači in da se doslej pri ženitvi in pri bali ni zgodila še nobena nesreča. Zakaj nesreče je bil Znosov Ciril vajen kakor čevljar smole. Skoraj povsod, kjer je on vmes, gre vse narobe, in zato je plah in molčeč in ponižen kakor božji volek, s katerim

so ga Bizjačani zmirjali. Vso pot z Vrhov do domače vasi je bil v strahu, da se kaj nerodnega primeri, zdaj mu je pa odleglo, kajti zagledal je tam doli koncem klanca domačo hišo, kjer stoje pred vrati oče in mati in družina, da pozdravijo in sprejmejo fante in balo.

„Lepa bala! Dva velika, težko naložena voza! Lepše neveste in bogatejše bale in dote bi ne dobil božji volek devet vasi naokrog ne!“ govorijo ljudje pred hišami, mimo katerih počasi škripata vozova.

„Res, pri ženitvi pa ima božji volek srečo, če jo drugje doslej še nikjer ni imel!“ pravi debela Frtinka sosedi in gleda imenitno balo.

A kakor bi bilo usojeno!

Tisti hip, ravno pred Frtinovo hišo, sta se razvezali kokoši vrhu bale na prvem vozu in zdrknili vsaka na svojo stran kodačajoč na tla pod voz.

Tone ni mogel konj takoj ustaviti in lepi, čopasti putki je zadnje kolo šlo čez vrat in ji odjelo glavo. Kri se je ulila po tiru, parkrat sta vztrepotali beli, svetli perutnici po prahu in po krvi in kokoš je ležala mrtva, okrvavljena in umazana pod vozom.

Tone je ustavil in jo vzel v roke.

„Vrag vedi, zakaj niso ženske doma kokoši bolje zvezale!“ se je razjezil in jo ogledoval.

Tudi drugi voz se je moral ustaviti in fantje so začeli klicati zadaj: „No, Tone, kaj je, da ne ženeš naprej?“

„Nič — kokoš je zmastilo!“ je odvrnil Tone.

A Frtinka je tedaj plosknila z rokama in zaklicala: „Nesreča se je zgodila, veliká nesreča — slabo znamenje!... Boste videli...“

„Ali boš tiho, baba?“ je zarenčal nad ženo Frtin, ki je tisti hip stopil z borjača, kjer je cepil drva, in jo pogledal tako grdo, da je takoj umolknila.

„Poberi obe kokoši, Francelj, in ju nesi k Znosovim!“ je zapovedal sinu, razdrapanemu fantu, ki je ravnokar pritekel iz šole, tiščal obe roki v hlačnih žepih in stiskal pod levico tablico in abecednik.

Fant je del oboje na kamenito klopico pred hišo, pograbil obe kokoši in ju odnesel, Frtin pa se je obrnil k Tonetu in fantom: „Bog daj srečo, fantje, lepo balo peljete!“

„Lepo, lepo!“ so odgovorili.

„Redke so take, redke, dandanašnji...“

„Gori v Vrheh je tako navada. Pa zbogom!“ je dejal Tone, počil z bičem in vozova sta se počasi odgugala proti Znosovim.

„Presneta babnica, ali moraš imeti pri vsaki reči svoj dolgi jezik vmes? se je jezil Frtin nad ženo, ko sta bila voza z balo koncu klanca.

„Kaj me tako zmirjaš in se dereš nad mano pred tujimi ljudmi? Sram te bodi! Lepo si bodo mislili od tebe!“

A Frtin, ki je bil vaju ženinega klepetanja kakor Čič kobile, ji ni odgovarjal, ampak molče izginil na borjač.

Krog Frtinke pa so se zbrale vse bližnje sosede.

„Kako se je pa vse zgodilo, Mica?“ so vpraševale.

„Kaj vem, kako! . . . Kokoš je prišla pod kolo in zmastilo jo je. Mislila sem, da bo božji volek vsaj pri ženitvi srečen — na, pa se je že tukaj pokazalo, da ne pojde vse prav . . .“

„Kako misliš, zakaj ne?“ so vpraševale sosede.

„Zato, ker je slabo znamenje, če se že pri bali kaj takega primeri. Boste videle, če boste žive, da božji volek ne bo imel sreče v zakonu. Ali zgrabi njega ali nevesto v kratkem bolezni ali pa smrt . . .“ je prerokovala Frtinka.

„Anti ne, Bog nas vari!“ so se začudile ženske.

„Doste videle . . .“

* * *

Že davno je bil ugasnil dan, nad Vrhi so šle zvezde tiho svojo pot, ne mēneč se za šumenje vod in grmovja v dolini, ne za fantovsko vriskanje in petje, ki je prihajalo od Bizjakov.

Pri Rakovnikovih, zadnji hiši pod vasjo je bilo vse razsvetljeno, pekli so in cvrli in pripravljali, kar je bilo treba za svatovanje. Urno so se smukale ženske po kuhinji, na ognjišču je prasketal velik ogenj in njegov svit se je razlival po veži in skozi polupriprta vrata vun na pot v tenki, trepetajoči črti.

Nenadoma se je blesteči, ozki trak razširil, širok žar je šinil čez kamenje do vrtnih ograje na drugi strani poti in zopet ugasnil, pred hišo pa je stala nevesta Francka in gledala doli po poti in gori proti vasi.

Polagoma so se privadile oči teme in razločile pot tja gori do prvih hiš, ki so stale mrtve in mračne vrh klanca. Tiha, prazna je bila pot, nikdo ni šel ponji.

„Ni ga še . . .“ je vzdihnila nevesta Francka, naredila par korakov čez pot in stopila v vrt.

Naslonila se je ob cvetočo hruško pri ograji, uprla oči v dolino in se zamislila.

— Tam doli bo odslej njem dom, že jutri pride vanj z možem, ki se z njim na veke zaveže. Njen mož, Znosov Ciril ali, kakor mu pravijo, božji volek — kdo bi si bil kdaj mislil? Kdo bi bil slutil, da vse tako pride, kdo bi bil vse to pričakoval? Bogata hiša jo čaka tam doli, imenitna, spoštovana družina jo sprejme v svojo sredo za gospodinjo. Človek bi rekel, da bo vse z rožami posuto pred njo, da jo popelje sreča za roko vse dni, po vseh poteh, da bo njeno srce veselo in zadovoljno, kakor le more biti srce gospodinje in žene pri premožni kmečki hiši. Saj je tam doli vse, kar le poželi srce, hiša dobra in poštena, mož delaven in priden, družina znana in spoštovana devet vasi daleč . . . Vse je tam doli, vse — le ljubezni, velike, sladke ljubezni ni, ljubezni, zavoljo katere se ljudje vežejo do smrti . . .

Prišli so lepe nedelje o pustu snubci od Bizjakov, očeta in materi so se pomenili in se dogovorili, Ciril in ona pa sta sedela ob mizi, strmela drug v drugega in komaj da sta izpregovorila deset besed . . . Pa saj jima tudi ni bilo treba, ker so se drugi mesto njiju natanko domenili in odločili, da bo poroka po Veliki noči enkrat . . .

A v nevestinem srcu je od tedaj nekaj klujuvalo in grizlo in njene oči so videle pred seboj vedno lep fantovski obraz, ki je bil do pičice podoben obrazu Blandičevega Lojzeta, kovača v Vrheh.

Bogve, kako se je bilo vse tako namerilo, da je bil prejšnjo jesen potrkal mladi vrhovski kovač na njeno okence in ji razodel, da jo že davno gleda in ima rad. In bogve, kako je prišlo, da mu ona tega ni zamerila, da je rada poslušala njegove besede in da so se vse njene misli polagoma zapletle vanj. Brez upa je bila ta ljubezen — kako naj vzame kovač, sirota, ki nima drugega kakor kovačijo v vasi in orodje, skoraj najbogatejšo punco v vasi? — brez upa je bila ta ljubezen, a vendar sladka in močna.

A ni ji bila namenjena dolga sladkost. Železna volja starišev in kruta roka usode, ki enemu da vse, drugemu nič, sta raztrgali vezi med temi dvema mladimi srci — jutri bo Francka božjega voleka nevesta, mladi kovač pa se popelje proti daljnemu Hamburku in Ameriki in jeklena kolesa bodo ropotala po šinah pod njim: — nikdar več — nikdar več — nikdar več . . .

Nevesta Francka je jokala in ni videla, da se je tam gori na klancu med hišami pokazala črna senca in se polagoma bližala doli po poti. Šele ko je zaslišala korake čisto blizu, se je zdrznila, pogledala na pot in spoznala poznega prišleca.

„Lojze!“ je vzkliknila polutihu.

Fant je za hip obstal in potem stopil na vrt. Na dolgo pot je bil napravljen, kovčeg v desnici, palico v levici in ves truden je bil njegov glas, ko je izpregovoril: „Pa adijo, Francka, in srečna bodi!“

Del je kovčeg na tla in ji podal roko.

„Oh, ne še, Lojze, ne tako hitro!“ je ihtela ona.

„Daljše slovo — težje srce!“ je odgovoril on.

„Oh, ne še, ne še, le trenutek še ostani!“ je prosila Francka.

Po dehteči pomladanski travi sta šla globokeje v vrt s tesno sklenjenimi rokami.

Molčala sta, dekle je jokalo, njemu pa je bilo prežalostno v duši, da bi govoril.

„Oh, Lojze, kako sem nesrečna!“ . . .

„Ena pot je še, Francka, pojdi z mano! Na rokah te bom nosil, kar ti srce poželi, boš imela . . .“

„Ne, ne, Lojze, ne morem, ne smem . . . Pravila sem materi, prosila in jokala, a vse zaman. Vkovana sem in nič več mi ne pomaga . . . Prokletstvo bi bilo nad nama, če bi tako storila.“

„Pa adijo torej, predraga, pozabi vse, jaz te ne bom mogel!... Bodi srečna, spominjaj se me včasih, kakor se bom jaz tebe tam daleč za morjem...“

„Adijo za vselej!“

Objela sta se in poljubila, še par hipov in že je stopal po klancu v dolino mladi popotnik, romar v obljubljeni deželo vseh nesrečnih in nezadovoljnih src, in izmed grmovja ga je pozdravljala od daleč drobna, trepetajoča luč s kolodvora v dolini.

Na vrtu pa je stala še vedno nevesta Francka, nič več niso rosile solze iz pekočih oči, nič več ni trepetalo od žalosti ubogo srce — pod mračno, težko vdanostjo v vse, kar pride, je ugašala v njem prva in zadnja ljubezen in vera v srečo, ki jo obljubuje življenje...

* * *

Leto je preteklo.

Božji volek in njegova mlada žena sta živela mirno in tiho življenje, srečno morda, morda nesrečno, kakor pač nanese zakon, ki ga drugi sklepajo.

Nekoč poleti je rekla Francka stari Znosovki: „Mati, na Sveto Goro bi se šla priporočiti Materi Božji... V sobo jih pojde več iz vasi in tudi jaz bi rada z njimi, dokler še morem...“

„No, pa idi, Francka! Le glej, da se ne pregreješ ali prehladiš, da bi ti ne škodilo!“ je odgovorila stara Znosovka, ki je imela nevesto rajši, kakor lastno hčer.

In res so odrinili tisto soboto popoldne romarji od Bizjakov na Sveto Goro in med njimi tudi mlada Znosovka. Do Gorice so je peljali, od tam so pa šli peš na vrh k svetišču.

Pod večer so prišli gori.

Tisto noč je Francka malo spala. Na trdi romarski postelji je prebedela ves čas, leno so potekale ure, tihe, žalostne misli so prihajale in odhajale.

Po posteljah okrog so spale romarice, nekatere so dihale šumno, pretrgano, Frtinka zraven je smrčala.

A Francka ni mogla zatisniti očesa. Ob oknu je ležala, skozi katero je pihala mrzla nočna sapa, ki ji je tako ljubeče in zapeljivo božala razgreto čelo in vroče, razgaljene prsi in roke. Gledala je vun v zvednato poletno noč in na vrh Svetega Valentina, ki se ga je ravno za ped razločilo s postelje, daleč onostran doline, v motni svetlobi ozkega luninega srpa, ki se je krivil visoko nad pogorjem.

Počasi, počasi so šle ure. Včasih je zašumelo drevje pod oknom, daleč doli ob Soči je sopel vlak, kolesa so ropotala in kakor prestrašen, obupen klic se je včasih v dalji utrgal iz tišine rezek žvižg.

„Kdaj pride jutro?“ je vzdihovala Francka, gledala, kako počasi se niža luna k Svetemu Valentinu, in mislila žalostne,

težke misli. Same od sebe so ji zablodile daleč po svetu, čež veliko, širno morje onostran nepreglednih ravnin in gor, v Ameriko. Kako je tam, kje je njen nekdanji dragi, kovač Lojze? . . . Ali je nesrečen, ali kolne njo in dan, ko ji je razodel svojo ljubezen, ali ne more dobiti miru in roma od kraja do kraja kakor večer popotnik zavoljo nje? . . .

„Oh, kaj se vprašujem, greh je . . .“ se je naenkrat stresla in izkušala misliti na kaj drugega.

A vedno so ji uhajale misli k njemu, dasi se je silila misliti na Cirila, na dom in na skrbi in težave, ki jo čakajo. Vedno ga je videla pred očmi kakor tisti večer, ko je jemal slovo za vselej, truden in sključen kakor star popotnik brez doma in svojcev.

V polusnu, ki jo je objel proti jutru, se ji je zdelo, da ga vidi pred seboj. V sobo je prišel bogveodkod in se počasi bližal k njeni postelji. Suh in očrnel je bil njegov obraz, žalostne njegove oči, tako žalostne da je vztrepetala, ko je pogledala vanje, in vzkliknila obupno: „Kaj hočeš, Lojze?“

A on je molče strmel vanjo.

„Lojze, za božjo voljo, kaj bi rad?“

Takrat se je dotaknil njene roke z desnico, mrzlo kakor mrliško.

„Lojze, Lojze!“ je zaklicala ona.

„Adijo, Francka, kmalu se vidiva!“

Zadonelo je silno in mogočno, da se je vzbudila iz sanj, kakor bi bil kdo stresel posteljo. Vsa plaha in trepetajoča od mraza se je prekrizala, kajti veliki zvon Matere Božje je zvonil sveto jutro, ki je je z medlim smehljajem zrlo v sobo.

Frtinka se je vzbudila, vzravнала in zaklicala: „Vstanite, romarice, k maši pojdemo!“

Potem se je ozrla v Francko in rekla: „Oh, kako slaba in bleda si! Nemara nisi nič spala, řevica?“

„Nič mi ni . . .“ je odgovorila Francka, dasi se je tresla od slabosti in prečute noči.

Počasi so začele romarice vstajati in se napravljati.

* * *

Kako se je vse to zgodilo, sam Bog ve . . .

Tiste dni potem so brali v časnikih, da je v Ameriki pod-sulo veliko število rudarjev blizu mesta z dolgim, čudnim imenom, in med ponesrečenci Slovenci je bilo pisano tudi ime Alojzija Blianiča, doma z Vrhov.

In tedaj se je tudi zgodilo, da je morala leči Znosova Francka. Začela je kašljati, v vratu jo je trgalo in bolelo, v grlu žgalo kakor žerjavica.

Prihajale in odhajale so Vrhovke k mladi bolnici in sveto-vale toinono.

„Skuhajte ji kamilic in tavžentrož, spoti naj se, pa ozdravi!“ so pravile stari Znosovki ene.

„Lipov čaj naj pije, če hoče ostati živa!“ so svetovale druge. A vsi sveti, vsi čaji in vse rožice niso hotele pomagati, Francka je bledela od dne do dne bolj.

In nekega dne so na hitrem poklicali Frtinko, ki je nosila otroke iz tiste stare, mogočne lipe, ki je stala pred cerkvijo.

Tisti večer so oblekle ženske Francko v poročno obleko, položile so jo lepo na pare, ji dale križec in bel rožnivenec med drobne prste in jo vso obsule s cvetjem.

Ves bel in dekliški jc bil njen drobni obraz, kakor rahel nasmeh je ležalo nekaj na njem, kakor bi bila vesela in srečna, da je dala življenje za drugo in ga odkupila s smrtjo.

Ko je Frtinka prižigala sveče ob parah, je dejala polutiho ženskam: „Že ko so balo vozili, sem vedela, da ne bo sreče...“

V sosednji sobi pa je stopal božji volek z objokanimi očmi od vrat do okna in od okna do vrat. V nerodnih, velikih rokah je držal v sneznobeke povoje povitega sinčka, ki je komaj slišno plakal. Tolažil ga je s skrbnim, očetovskim glasom: „Nič ne joči, ubogi; mamica je v nebesih!“

A otrok je plakal in plakal . . .

MITJA:

NAŠA POT.

Minute padajo — — In brez prestanka
 hiti v neskončnost sivi čas;
 kot čez nebo jesenske megle
 hiti nad dušo težek glas — —

Rešitve ni — — Le trpi, duša,
 le glej na sivo steno dni!
 O, tukaj ne žarijo zvezde
 in solnc blestečih tukaj ni — —

In jasnih dni tu ne poznamo
 in ne širokih, ravnih cest —
 vihar in dvom, iz vekov rojen
 življenja piše tu povest — — —

Bogvedikam gredo ta pota
 srce le sluti, hrepeni;
 iz daljnih dalj šume glasovi
 srce jih sluti in trpi — — —

KOMPOLJSKI.

KUP PESKA.

Vzgojna črtica.

Pri sosedu so lansko jesen nekaj prezidavali. Ker jih je motilo vreme, niso mogli vsega skončati, kakor so se bili namenili prvotno. In tako jim je ostal tam v kotu prostornega dvorišča še velik kup peska. To pa ni oni beli in ostri pesek, ki se navadno koplje, ampak tisti fini, zamazanorjavi pesek, katerega je nanesel domači potok o povodnji in katerega poznajo ljudje pod imenom sviž.

Ej, da bi vi videli koliko trpi ta kup peska ob lepih dnevih od otrok! — Ali pravzaprav, koliko trpe otroci ob takih dneh na njem! Jaz imam včasih priliko ter jih opazujem. In verujte mi, da je tako opazovanje jako koristno za vzgojevalca, pa tudi prav kratkočasno.

Zanimivo je opazovati otroke — te male ljudi — pri raznih prilikah. Nad vse zanimivi pa so pri igri in sicer posebno še takrat, kadar so sami med seboj, kadar niti ne slutijo, da jih opazuje strogo oko očeta, da jih ne spremlja mli pogled materin. Takrat se zrcali v igri najbolj verno njihova lepa nepokvarjena dušica, njihovo dobro srce. Kaže se v živih bojah bujna otroška domišljija, ki ne pozna mej, ki vstvarja iz najbolj priprostitih in enostavnih stvari cel svet poln pestrega življenja. Ti mali ljudje so ob takih prilikah pravi pravcati čarovniki, ki dihnejo mrtvim stvarjem resnično življenje za toliko časa, kakor dolgo ga pač potrebujejo. Kot čarovniki pa tudi kaj hitro izpreminjajo ene stvari v druge, kakor pač nanese potreba. Košček lesa odigra v prav kratkem času razna domača orodja; v naslednjih minutah se pa že lahko izpremeni v psa, konja, vola, mačko, ptiča itd.

Pozabiti ne smemo, da so naši malički pri igri že pravzaprav odrasli fantje, dekleta, možje, žene, dedeki in babice. V nekaterih urah se lahko pokažejo v najrazličnejših ulogah in sicer v taki popolnosti, katere ne doseže najbolj izvežban igralec po poklicu. Celo kopico stanov in poklicev nam opravljajo z največjo lahkoto in z najmanjšo skrbjo eni in isti otroci.

Igrajoči se otroci so odrasli ljudje, smo rekli. V vsem posnemajo samo odrasle. Kar so videli in kakor so videli delati odrasle, prav tako in prav tisto delajo sami seveda — po svoje. Oživljajo si opomin, da morejo tako napraviti, kakor so videli.

Razne dogodke, ki so jih videli pri različnih osebah in ob različnih časih shvatajo v celoto, kombinirajo in igrajo.

Kot odrasli ljudje, pa ne kažejo samo dobrih lastnosti in nagnenj. Med množico lepih cvetk — dobrih lastnosti in nagnenj — se prikaže tudi marsikak plevel — napake — katerega je treba izrjavati, če le možno s korenino. In ravno pri igri je že opazil marsikak oče in mnoga mati, da tiči v njegovem ali pa njenem angelčku tudi dobršen košček pravega škrateljčka, ki pokaže le takrat svoje rožičke, ko misli, da ga nihče ne opazuje.

Že iz tega sledi, da je nad vse koristno tupatam opazovati na tihem in skrivaj igrajoče se otroke. Takrat nam otroci pokažejo, kakšni smo mi v resnici. Oni so takorekoč ogledalo vseh naših dobrih lastnosti in nagnenj. Kajpa, da se vidijo v tem ogledalu tudi naše napake in slabosti v pravej luči. Naj bi se oče in mati večkrat pogledala v to ogledalo in koristilo bode njima, še več pa bode hasnilo njunim otrokom. Saj če sama na sebi umijeta madeže, se tudi lastni otroci ne morejo zamazati ob njih.

Kakor je vsakemu odraslemu potrebno delo, da si ohrani zdravo telo in zdravo dušo, prav tako in še bolj je potrebna otrokom za dušo in telo igra. Kar je nam delo, to je otrokom igra. Zdrav odrasel človek ne more biti brez vsakega dela, zdrav otrok ne brez igre. Ako zahteva bolan otrok po igrači, je to najbolj zanesljivo znamenje, da se mu vrača zdravje.

Vidim, da sem zašel nekoliko predaleč od svojega namena in naslova. Nič ne dé. Povedati sem hotel, da je za otroke boljši pri hiši kup peska, kakor pa vse še tako umetne in lepe igrače, katere nas stanejo mnogo denarja in dosežejo pri otrocih le neznaten uspeh v primeri s kupom peska tam na dvorišču.

Četudi doni izprva malo nevrjetno, da je kup peska otrokom boljši za dušo in telo, kakor vse druge lepe igračke, vendar je povsem resnično. O tem se vsakdo lahko prepriča sam. Vsake igrače se otrok hitro naveliča, če se je še tako veseli izprva. Ako je ne potere, jo odloži ter se za njo ne zmeni po cele dneve in tedne. Tako postane igrača tudi otroku za nekaj časa samo — igrača.

Drugače je s peskom tam na dvorišču. Tisti kup je za otroke cel svet, mrtev svet, katerega pa oživlja živa otroška domišlija, da je na njem vse polno življenja. Kaj vse zamorejo napraviti otroci s peskom? Ne samo, da ga vam prenašajo, presipljejo po ure in ure kót moko, žito, kót vodo in že marsikaj drugega. Ne, na kupu peska se postavi z najbolj enostavnimi sredstvi celo poslopje. Zapičijo par klinčkov ter oddele posamezne prostore in tako je gotova hiša s sobami, s kuhinjo itd. In po vseh teh prostorih hodijo ljudje ter opravljajo razna dela. Da, na kupu peska vstvari bujna otroška domišlija in pridne roke celo vas s cerkvijo in šolo. Par potez s prstom ali klinčkom po pesku in že žubori po njem vaški potok, v katerem plavajo ribe, napaja rastline in živino ter nosi težko obložene čolne v daljne kraje,

goni mline in žage. In vse se giblje v tej vasi, vse dela in opravlja najrazličnejše posle z največjo vnemo in pridnostjo brez vsakega priganjanja, brez vsake nevolje. Sto in sto stvari napravijo iznajdljivi otroci na kupu peska in jih izpreminjajo po svoje. Zato se vam ne naveličajo izlepa, jim ne postane dolgočasno in pusto kakor pri narejenih igračah. Njihove roke imajo vedno dovolj opravila, da vsaj nekoliko zadostijo živi domišljiji in prevdarjajočemu umu.

Zdaj pa vprašam, katera igrača zamore otroku dati vse to, kakor pa kup peska? Ni je in je ne bo, četudi bi jo hoteli še tako drago preplačati, da bi nudila tako široko polje živi otroški domišljiji, da bi zahtevala toliko gibčnosti telesa, da bi torej bistrila um in pospeševala razvoj telesa v toliko meri. Vsaka igrača postane za nekaj časa tudi otroku samo — igrača. Kup peska pa mu nudi resnično življenje in se niti ne zave, da se samo — igra na njem. Igrače se otrok naveliča, če je še tako lepa, priprosta ali umetna. Na kupu peska pa se otrok nikdar ne naveliča. Lahko se sicer telesno in duševno utruji, da ga zapusti za kratek čas, a naveliča se ga ne. Ko se izpočije duh, ko se vrnejo zopet mlade telesne moči, je že zopet na njem in zopet imajo dovolj posla roke in duh njegov. Tako gre z malimi presledki dan na dan, teden za tednom.

Starši — zlasti matere — pa ne pustijo radi otrok, da bi se igrali s peskom. Bojijo se za obleko in za gladko in nežno kožico svojih ljubljencev. Jaz pa trdim, da sta več vredna zdravo telo in zdrav duh otroka, kakor še tako lepa in snažna obleka, kakor že tako fina in nežna kožica. Otrok, ki mora biti po nespametni zahtevi staršev vedno tako snažen in čist, kakor kaka punčka tam v izložbi pri trgovcu, tak otrok je velik revež, ker pač ne more in ne sme biti to, kar bi moral biti namreč — otrok. Naj si zamaže obleko in naprašči, naj bode marogast po obrazu in po životu. Vse to se da izprati, umiti, samo da nam ostane zdrav na duhu in telesu.

Pustite vendar otroke naj igrajo bosí in gologlavi tudi zunaj po solncu! Naj jih poljublja solnce, s svojimi dobrodejnimi žarki, naj se poigrava lahek vetrič z mehкими laseki. Sicer izpijejo topli solčni žarki tisto lepo in nežno barvo, ki jo imajo otroci, a zato jim pa dihnejo zdravje in jakost. In kateri starši si ne žele zdravih in čvrstih otrok! — —

Tisti kup peska pri sosedu že od spomladi sem vsak dan oživi za cele ure, ako je le lepo vreme. Iz štirih, petih sosednih hiš pridejo otroci ter se igrajo na njem tako dolgo, da često poj zabijo celo na jed. Veliki kup se je v nekaterih mesecih dokazmanjšal. A otroci so postali v tem času mnogo krepkejši. Na bledikasta ličeca je sedaj stopila zdrava zagorelost. Do jeseni se bode kup gotovo še bolj znižal. A tudi otroci bodo do takrat še bolj krepki, še bolj jim bode gorelo zdravje z obraza.

Jaz jih tuptam na tihem opazujem in si mislim, koliko denarja razmečejo ljudje za nepotrebne igrače in s kako malimi stroški se lahko napravi otrokom trajno in pa za duh in telo koristno veselje, če se jim pripravi na pripraven kraj — kup peska.

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

JAREM.

Kipar Aljoša je imel danes poln atelje. Prišlo je par njegovih dobrih znancev umetnic in umetnikov. Prišli so takoj po obedu in s smehom so zaključili ostati pri njemu ne samo popoldne, ampak tudi cel večer. Takoj so začeli kuhati čaj. Eden je odšel kupovat zakuske, vino, sladkarije in sadje, drugi delajo cigarete za celo družbo a par konzervatoristov je snelo raz sten gitare, mandoline, balalajke in tamburice, ki so visele po zidovih za dekoracijo. Kiparjeva delavnica se je napolnila z bučnim življenjem, smehom, petjem in veselim razgovorom.

Potrebovali so zdaj kupice za vino, pa krožnike za sladkarije, žličice in skudelice za čaj, vžigalice za cigarete — in celo društvo išče po boemskem gospodarstvu kiparjevem te predmete v ateljeju, v malem postranskem kabinetu in v predsobi. Vse se giblje sem in tam, skače in ščebeta, šale in smeh odjekujejo.

Ena od slikaric hoče papir in pero, hoče pisati znani družini, kjer je povabljena na večerjo, da jo ne bo. Tukaj je kratkočasnejše.

„Kamila hoče papir in pero!“ kriče nekteri.

„Samo izvolite v kabinet, tam imam celo pisalno mizo,“ pravi Aljoša, ki ravno gnete iz gline v občo zabavo karikaturu znanega mecena.

„Poiščite si v miznici, kar potrebujete!“

„A če najdem kakšno tajno?“

„Nič za to. Pri meni nima tajne.“

Ona vstopi v kabinet in sede k mizi. Na mizi ni papirja, zato izvleče prvi predal, ki ji pride pod roko. Poln je raznih pisem a zgoraj na vsem leži pismo, čegar rokopis ona dobro pozna.

Brzo zopet zapre predal in potegne drugo miznico, kjer najde papir in koverta. Junaško piše ali lica ji gore a srce vdarja nemirno.

Kaj piše? Kaj stoji v tem pismu?

Kakor kača se je zagrizlo to vprašanje v njeno srce, roke se ji tresejo, neka čudna napetost ji napolnuje prsa.

Pa saj to je smešno! Čez štiri leta! Zakaj se toliko razburja? Davno že je vse končano, davno že je namesto ljubezni in bolečin obvezala njeno dušo mrzla apatija.

Ljubezen to ni. Ali samo vedeti, vedeti hoče kaj piše.

Vstala je, da bi odšla v atelje ali nekaj jo s silo povleče nazaj k mizi. Par trenutkov se še obotavlja, potem odpre predal in vzame list.

To je njegovo pismo.

Aljoša mu je prijatelj. Davni prijatelj. Ali vendar, ono kar se je zgodilo pred par leti v Italiji, onega ne ve. Ne ve za njeno neumno in strašno ljubezen, za ono goljufivo kratko srečo, za oni obup, za one solze, za celo tisto njeno krasno in prazno fatio morgano.

Minilo je, izginilo. Kakor da se ni niti dogodilo.

Kdo je vse to preživel? Kaj ona? Zares ona?!

Odrpala je pismo in brala je, kaj piše svojemu prijatelju Aljoši. Vestno in malomestno riše svoje življenje.

„Oženil se je“ . . . to ve. „Živi brez skrbi“ . . . moj Bog, pravzaprav neumnost; vseeno. „Potoval je“ . . . kdo ne potuje?

Ne zanimajo jo te malihernosti,

Ali glej, tukaj piše, da se je umiril.

Aj, kako pijejo njene oči te besede! Umiril se je. Ha, ha. Lepo. „Življenje prisili človeka, da dela kompromise a ko narediš prvi kompromis, napraviš boš jutri drugi in pojutrišnjem tretji. Jaz več ne gorim, zakaj navduševanje, zakaj ideali?! Boljše se živi brez vsega tega.“

Tako piše on.

Kakor da se je napila starega, ognjenega vina, tako ji je zavrela kri v glavo, v srce, v sleherno žilo. Prezirno vrže list nazaj. In kakor da ima tega človeka pred seboj, ki ji je dal tako malo sreče in toliko solz, tako se ji zabliskajo oči.

„Mrtvec!“ zamrmrlja med zobmi in srce ji vztrepeta v prekrasni, divji in opojni zavesti, da ona živi, da ona gori, da za njo ni kompromisov.

One besede o umirenju, tisto o kompromisih, to je bilo za njo, kakor satisfakcija razžaljitelja razžaljenemu, satisfakcija na katero je nevede čakala, dolgo čakala. Ni treba, da mu vrže svoj prezir v lice, ni treba, da mu pokaže svojo nadmoč, zadosti, da čuti to vse v sebi, v svoji duši in v svojem srcu.

In vendar, potrebovala je to njegovo lastno priznanje popolnega duševnega bankrota, da more popolnoma obračunati ž njim v svojem srcu. Istina, davno že je temeljito udušila svojo

ljubezen zanj ali vendar jo je včasih vznemirjalo neko temno, zagonetno čustvo. Trpela bi bila, veliko trpela, da se je dvignil on nad njo, da je postal večji od nje, boljši in silnejši. Ko se je končalo vse med njima, moral je on padati in ne dvigati se, da ji je mogoče osvoboditi se vseh spominov, sanj in želj, ki so ga kdaj vezale na njega.

Stopila je zopet v atelje ali spremenjena, svežejša. Kakor da je izbojevala dolgo zaželjeno zmago tako so se ji dvigale prsi svobodno in ponosno.

Sela je k Aljoši.

„Kaj mislite,“ ga je vprašala „ali verujete, da ni ničesar, čisto ničesar od moje moči umrlo v meni?“

„Verujem,“ je pritrdil on s smehom in se je zagledal v njene oči, ki so bile ta trenutek plamteče in polne nekakega demonškega zadovoljstva.

„Oh, hotela bi biti Rimljanka in imeti sužnje. Sužnje, da jim morem stopiti z nogo v zatilnik,“ je rekla, skočila na noge in se postavila v pozo. „Lepo bi bilo to.“

„Zakaj? Ni potreba sužnjev. Ako je taka vaša zapoved, položil bom svoje srce pred vas a vi stopite nanj, kakor kraljica, ki stopa po rožah, ki jih sipajo pred njo,“ je govoril Aljoša s smehom globoko se ji priklanjajoč. Ali ko jo je videl pred seboj tako lepo in zmagoslavno, zazdelo se mu je naenkrat, da ne govori samo za šalo.

„Ne,“ je rekla ona, „nečem sužnjev. Preziram slabiče. Naj ne križajo mojih cest, naj ne leže na mojih potih. Nečem jih videti, nečem se jih dotakniti. Jaz sem silna in jaka.“ Vzravnila se je in dvignila roke nad glavo.

„Zavidam vam,“ je rekel Aljoša.

„In to tudi hočem, da mi zavirate,“ mu je odgovorila in v mislih je pomislila, da bi ji zavidal tudi on, če bi stal ta trenutek pred njo. Neko sladko čustvo jo je napolnilo. Čustvo izpolnjenega maščevanja, čustvo zmage. A to čustvo dajalo ji je neko divno moč, neko mamljivo srečo. Vzdrhtela je od silne zavesti moči in triumfa.

Nehote je prijela Aljoša za roke in zašepetela je strastno: „Ta trenutek mogla bi premagati vsako dušo!“

Ali izraz Aljošinega obraza jo je predramil iz njene ekstaze. Skoro, da se je prestrašila. Hitro ga izpusti in odstopi od njega. Prisede k ostalemu društvu in začne se razgovarjati, kakor da se ni zgodilo ničesar. No vendar čuti, kako vse v njej gori in plamti. Tiha, tajna neka pesem ji zveni v duši, narašča v mogočen zmagoslaven spev. Telo ji drhti od neizmernega nekega zadovoljstva, nasičenega ponosa in silne samozavesti.

Alojša molči. Razburjen je, raztresen, nemiren. Vedno mora gledati v njo. Šest let in morda še dlje pozna Kamilo a še nikoli ni njegovo srce hitreje zatrepetalo radi nje. Zdaj pa vstaja v njegovi duši čudno neko brezumje, vroč ogenj in nevtolažljiva, nespametna

želja za njenimi očmi in njeno ljubeznijo. Čudi se sam sebi, kako se mu vžiga srce bolj in bolj, kako se kopiči hrepenenje v duši kakor oblaki na nebu pred nevihto.

Težko prenaša družtvo, razmišlja, kako bi prej odpravil prijatelje in obmolkne popolnoma začuden in presenečen nad vsem tem, kar se godi v njegovi duši.

Še le čez nekaj časa opazijo to njegovi prijatelji.

„Pa kaj ti je?“ sprašujejo.

„Glava me boli,“ odgovarja in razmišlja o čudnih, tajinstvenih drhtajih človeškega srca.

Skozi leta in leta je vsaki dan govoril z njo, smejal se je, šalil, pogovarjal se o resnih stvareh, kakor že donaša to vsakdanje življenje med kolegi. In vendar ni vedel, da je lepa, da ima globoke, ponosne in ognjene oči, da ima bogate, mehke, dišeče lase, da zveni njen glas polno in toplo, kakor harfa. Še le zdaj te minute odkrilo so mu vse to, zdaj še le je ugledal njeno življenje, njeno resno borbo umetnice za izpopolnitev svojega talenta, pogumni in vztrajni trud doseči cilj vseh njih. In njegovo srce je zatrepetalo še močnejše, raznežilo se je v iskrenem spoštovanju pred to pošteno in plemenito deklško dušo. Vsi dnevi teh šestih let, ki jih je preživela v njihovem krogu pojavili so se mu pred očmi. In vidi jo vedno ugodno, milo, ponosno in pogumno, delavno in resno. Njen smeh je bil vedno prisrčni smeh otroka, smeh, ki prihaja iz svobodne in poštene duše. Spomni se neke žalosti, ki jo je prevzela nekoč za dolgo časa a ki je zopet prošla, kakor temen oblak, ki zavije pokrajino v sence a ki se zopet umakne zmagovalnemu solncu. Nikdar dozdej se ni zanimal za vzrok tega žalostnega in dolzega molka, ki je pal takrat na njeno bitje ali zdaj v tem trenutku, ko je bil tako sam v bučnem veselju tovarišev, pojavi se to vprašanje kruto in neusmiljeno in stisne njegovo srce v temni neki in trpki pretnji. Ali njen jasen smeh danes, njene odkritosrčne in vesele oči, ki žare danes, kakor še nikdar, umirijo ga nekoliko.

Tovariši se pripravljajo za odhod a njemu se posreči ponuditi Kamili svoje spremstvo. Ona se je nekoliko pomisljevala ali končno je privolila.

Kamila stanuje daleč v predmestju. Mesečina sveti, visoko na nebu hite svetli in lahki oblaki od juga proti severu. Ulice so tihe in prazne.

Aljoša bi rad pripovedal sto stvari ali usta molče, komaj da včasih izpregovori banalno opazko o potu, o uličnih svetilkah, o prijateljih, ki so bili ta večer pri njemu.

Tudi Kamila molči ali prsa se ji širijo od veselja in zmage, usta ji trepetajo v zadovoljnem in ponosnem nasmehu. Končno se glasno zasmee in pogleda Aljoši v obraz.

„Ali veste, da mi je danes imenitno“, pravi. „Srečna sem in svobodna sem. Vi veste, da je naša sreča skoro vedno odvisna od družega, danes pa sem se rešila te odvisnosti. Res,

nekoliko na tuj račnu. Ali življenje je pač tako, da so naše zmage zidane na tujih izgubah.“

Aljoša ni odgovoril. Zamislil se je. Kakor da posluša in gleda, kaj se rodi v njegovi duši. Slab je, brez moči in nekako vdano, tiho se čudi novemu življenju svojega srca.

Kamilo prevzame intimna svetloba te mesečne noči, molk mesta, čar tega sprehoda s prijateljem. Ona pozabi na njegov obraz v ateljeju, na trenutni plamen njegovih oči, ki jo je zbegal toliko in ona mu pove bolečo povest svoje ljubezni. Mirno pripoveduje, kakor da je to tuj doživljaj, povest čitana v knjigi. Po letih prvokrat govori o tem, pripoveduje o vsem, dotika se globokih ran svoje duše, ki so danes zaceljene in brez bolečin. Morda je bil ponos, ki ji je tako dolgo zapiral usta, ali danes ni niti ponosa več, samo zadovoljstvo, da ima zopet samo sebe tako popolnoma, kakor davno prej v prvem cvetu nedotaknjene mladosti.

Ah, kako lepo, svobodno se diha v ponosni samosvesti!

Nikdar, nikdar več ne bo dala svojega srca v tuje roke, svoje duše na milost ali nemilost tuji duši!

Tako pripoveduje, navdušuje se a njen glas je topel, njene oči se svetijo in v prepolnih prsih drhti srce, mlado zopet in jako.

A med to ognjeno, ponosno priznanje zašepeta Aljoša, ki je na tem sprehodu popolnoma izgubil samega sebe one stare, sladke, večno krasne, večno zapeljive besede:

„Kamila, jaz vas ljubim, jaz vas ljubim!“

In v njeno polno močno srce, kakor da je kanila kaplja božanstvenega tega strupa. Vstavila se je kakor v prvem strahu, zatrepetala je, kakor slabotna biljka, katero vsak veter zaziblje.

„Jaz vas ljubim!“ je ponavljal Aljoša in prijel za njene roke. „Jaz vas ljubim, kakor še nihče ni, kakor nihče ne bi mogel ljubiti. Jaz sem vas ljubil odkar vas poznam a da niti vedel nisem, da vas ljubim in ljubil vas bom do smrti, do smrti, Kamila!“

Brez brambe so jo našle te opojne besede, zbegano, ne-pripravljeno in ona pusti, kakor brez volje, da ji poljublja Aljoša roke, da jo pritegne k sebi, da se dotakne s svojimi vročimi žejnimi ustnicami njenih trdih in ponosnih ust.

In zopet jo prevzame ljubezen, vsa sladka, vsa krasna. Zlomi jo, napolni jo in njena duša se kloni pokorno pod njeno sladko in srečno despotstvo.

„Jaz vas cenim, Kamila. Jaz vas bom ljubil zvesto in vdano, jaz vas bom osrečil, zaklinjam se!“ govori Aljoša blažen in omamljen.

Teman oblak se premakne izpod meseca in mehka mesečna svetloba, polna sanj, polna sladkih bajk, se zopet razlije nad mestom.

Kamila se trzne.

„Moj Bog, ne, ne, jaz nočem! Ne, jaz se bojim!“ mrmra. izvije se iz Aljošinih rok in steče proti hiši, kjer stanuje.

Aljoša ji sledi skromno in ponižno in med tem, ko ona odklepa hišna vrata, roti se on, da jo ljubi v resnici, v resnici, da jo ljubi iz cele duše.

Prosi jo, naj mu veruje, on ni lahkomišljenega srca, on ni ogenj, ki gori in vgasne, komaj da je vžgan. Njegova duša je zvesta za življenje, za celo življenje do smrti.

Ona niti ne odgovarja, ključ se ji trese v roki a ko končno odpre vrata se niti ne poslovi. Samo pobeči, dokler ne prodrejo te besede v srce. Kakor v begu teče po stopnicah.

Vsa slaba, vsa izven sebe pride v svojo sobo. Ali v ušesih ji še vedno zveni njegov glas in v duši vstajajo novi upi.

Saj Aljoša pozna ona tako dolgo, on je drugačen, on je zvest, zanesljiv in resen.

Ali tedaj se spomni onih solz, s kterimi je tako drago plačala vsak poljub svoje prve ljubezni in ona se zgrudi na svojo posteljo in bridko zajoka.

„Ne, to ni mogoče,“ misli. „Bojim se, preveč se bojim. Nečem trpeti. Nečem biti odvisna od tujih hirov!“

Ali v njenem srcu je že vstajala in rasla nova ljubezen in njena duša se je podajala novemu suženjstvu.

Saj mi vsi, mi vsi nosimo od rojstva do smrti ta jarem, od pokoljenja do pokoljenja podedujemo večni ta žig človečanstvo. Zastonj, naša srca in naše duše so tuje. blago, dano v igro tuji volji.

KRISTINA:

VEČERI NAJINI.

Večeri najini so zatemneli,
po mračnem polju sama žalost spe,
ki dahnila jo preotožna duša
na te, nekđaj tak svetle je steze. —

O še trepečejo ob potu breze bele
in sred polja še v koči luč gori . . .
a ljube roke me ne dvignejo v naročje
ozirajo iz kočje tuje se oči . . .

Odšel si v daljni svet in sanje
vse moje so odšle s teboj —
po polju s tiho žalostjo zdaj hodim
in tiha žalost sama gre z menoj. —

IVAN LAH:

POLJSKI KLOP.

(B A S E N.)

Poljski klop se je bil naselil na meji med dvema njivama ne daleč od onega mesta, kjer je bil zagledal luč sveta. Čemu bi bli tudi hodil po svetu? Vsega je imel doma dovolj in ničesar mu ni primanjkovalo. Polje je ležalo krog in krog in jesti je bilo dovolj ne samo za njega, ampak tudi za celo veliko družino, ko bi jo bil imel. Toda klop je bil skop in sebičen: glavna stvar je bila, da je bilo za njega prav, vse drugo ga ni brigalo. Drugi so skakali, peli, sprehajali so se od jednega konca njive do drugega, klop je sedel vedno doma. Poznal je samo dvoje delo: poiskati si hrano in snesti jo — ves drug čas je najrajše presedel in prespal. Njega ni zanimalo, kako izgleda svet na konci meje, kjer se je vila pot med poljem, ni ga vabil jasni dan in oblačni ga ni žalostil. Sploh: kar se ni tikalo hrane, je bilo njemu popolnoma vse eno. Zato se je zanimal samo za žito in druge poljske pridelke in je natančno pregledoval setev v cvetju in klasju ter s tega računal na dobro ali slabo letino.

Ker je njegova meja ležala na senčni strani, je niso posebno ljubili drugi poljski prebivalci, zato je imel poljski klop pred njimi v svojo veliko zadovoljnost popolnoma mir.

Toda nekoč so se nad mejo naselili mravljinци. Napravili so si veliko mravljišče in so zvekli tja vse, kar so dobili v bližini primerne: suhe trave, stebila, pezdire in poleg tega mnogo takega, kar se je dalo jesti in kar je klopu zelo prav prišlo. Njih družina se je množila od dne do dne, napolnili so vso mejo in vso okolico in so povsod stikali za hrano. Prišli so prav v bližino poljskemu klopu in nekoč se je celo eden njih predrzno lotil klopove zadnje noge. To je spravilo klopa v veliko nevoljo. Nerad je videl, da kdo gospodari v njegovi bližini in da si celo drzno upa posegati v njegove pravice.

Toda to je malo pomagalo. Mravljinци so okolico tako izčistili, da ni ostalo klopu skoraj nič. Razjezil se je zelo in je splezal na visoko bilko, da bi natančneje pregledal, kaj in kako se godi po njivi okoli.

Toda ko se je ozrl, je videl povsod samega sovražnika, videl pa je ob enem, da je svet okoli velik in da gre lahko drugam. Toda ne bil bi šel, da se ni prigodila zelo velika ne-

rodnost. Klop je padel z bilke na tla vznak in se ni mogel takoj pobrati. Kakor iz tal so lezli zdaj mravljinici in vsi na njega: eden je prijel zadnjo nogo, drugi se je lotil tipalk, tretji je iskal oči i. t. d.

„Ne boste me,“ je govoril sam pri sebi klop in gibal z vsemi nogami in tipalkami. Toda nevarnost je bila velika: že so lezli požrešni mravljinici od vseh strani ter ga začeli pomikati proti mravljišču. Tu je klop spoznal, da se gre za res. Zbral je vse moči, vrgel se je v zrak in se hotel prekucniti na noge. Toda povsod so že držali trdi mravljinici svojo žrtev in klop je padel zopet na hrbet. Šele pri tretjem skoku se mu je posrečilo skočiti na noge — in mravljinici so popadali z njega. V tem je poljski klop videl, da ima v bližini zelo nevarne sovražnike, zato je zapustil svoje bivališče ter odšel v svet. Toda ena nesreča sto drugih za seboj vodi. Kamorkoli je poljski klop prišel, povsod je bilo vse polno, mrgolelo je po travah, po žitih, po jezah in mejah, po razorih in jarkih, vse je bilo živo, obljudeno, nikjer ni bilo tihega miru, kakor na meji doma.

Utrujen je obstal poljski klop ob cesti in premišljal, kam naj se obrne: svet je prenapolnjen, vsega je preveč, zmanjkuje prostora in hrane in drugod je še slabje, nego doma. Tako je mislil klop. Poleg tega je vse hitelo, drvelo, letelo in klopu ni hotelo v glavo, zakaj vse tako hiti, drvi, leti, kakor da vse beži samo pred seboj.

Tu je prišel hudoben človek po cesti in je vrgel kamen: vse je zagomezljalo in zbežalo, klop pa, ki je stal in gledal je pri tem izgubil dve nogi in sreča je bila, da ga kamen ni ubil.

„Hudoben je svet“, je mislil klop in je lezel počasi naprej, „ne pusti človeku živeti.“

Tu so prišli otroci po cesti in so pobirali kamenje. Eden njih je zapazil klopa in ga je vzel na roke: stiskal ga je počasi in poskušal, kako trda je njegova koža. Ubogi klop je mislil, da mu zdaj zdaj počiči trebušček. Toda otrok se je klopa naveličal in ga vrgel na tla. Klop je od bolesti napol omedlel. Videl je vendar, kako vse beži preko ceste: pajki, hrošči, mravlje, murni in vse kar leze in gre. Kajti od daleč se je bližalo nekaj velikega z glasnim grmenjem.

Bil je voz. „Vse leti, vse beži, je mislil klop, „čemu leteti in bežati: ako se kam pritisnem, pojde ona velika stvar mimo in jaz pojdem potem počasi naprej.“

V tem je pridrdral velik voz klop je samo videl, kako ga je zagnila senca — potem pa — je bilo vsega konec: klop je obležal strt v kolesnici.

Čez par trenutkov sta se pojavila na klopovem strtem telesu dva mravljinca, ki sta v njem takoj spoznala soseda z meje: „Vendar nam ni odšel,“ sta govorila, „bil je vedno prepočasen in in prepočasnim ljudem pride vse prezgodaj, tudi smrt.“

FRAN BOLKA:

SPOMINI.

V tisti sobi, kjer je umrl Dragotin Kette sem stanoval prvo leto svojega študentovanja, poleg nje je bila ona, v kateri je umrl kmalu za njim Josip Murn-Aleksandrov, v nji sem stanoval tedaj in potem ko je umrl. Obe se nahajata v tretjem nadstropju stare ljubljanske cukrarne, ki je po Cankarjevem ječa slovenske poezije, po mojem pa torišče, kjer se nehote razvije tak duh, kot je bil Aleksandrov. Po znanem reku Getejevem se v tihoti tvori talent in tihote je več kot dosti tistem velikanskem poslopju. Zdaj je pač nekoliko drugače odkar bivajo v njem vojaki. Poprej pa je bilo kot nalašč bivanje pesnikom, ki pri svojem vstvarjanju rabijo miru, zaklenjenosti pred celim bučnim svetom. Da je bilo resnično idealno mi potrđita tudi Cankar in Zupančič, ki sta sama zahajala zelo rada notri, Zupančič je tudi stanoval notri. Res je bila sobica taka, da se je videl samo „vrh kostanja“ kot pravi Vida v svoji posmrtnici Aleksandrovu, ali če si je duh želel počitka med zelenjem, bil mu je odprt krasen tovarniški vrt, ravnotako zavarovan pred uličnim smradom in kričanjem otročajev, ki se valjajo po cestnem prahu. Stari vrtnar, ki je nam mlajšim pokazal pot z motiko, če smo slučajno splezali preko zidu, je rad odpiral odraslim vrata in Aleksandrov je gotovo zamislil marsikatero svojih pesmi v senci tistih smrek, ki stoje na vrtu, kot bi bile pozabile, da je njih pravi dom na Golovcu ali Rožniku. In ravno ta vrt dela „ječo“ znosljivo, nemorečo . . .

Ko se je vrnil Dragotin Kette od vojakov smrtnobolan, je prišel v „ječo“, ne zato, da bi tam ozdravel, ampak da bi si počil v miru in tihoti in lepšega kraja bi si ne bil mogel izbrati. Ne vem, če je upal na zdravje, najbrže ne, ker bilo mu je pač znano, da je sušica ozdravljiva le v redkih slučajih. Spominjam pa se dobro, da je sedel nekega večera potem, ko že ni več šel na ulico, pri štedilniku in izlagal iz vojaškega kovčega svojo imovino — neštivilne popirje in notese in knjige, vse kar je imel in imenoval svoje. In to je bilo resnično njegovo, kajti na mnogoterem tistih popirjev so bile napisane njegove pesmi. Okoli njega so sedeli razni njegovi prijatelji, ki pa se ne spominjam nobenega po imenu, kajti tedaj sem bil še premlad, da bi se bil zanimal

zanje in oni zame. Menda sledeči dan potem je legel na mrtvaško posteljo. Stala je ob oknu in videl je na vrt, kjer so šumele smreke in gotovo je želel v svojem raztuženem srcu, da bi hodil pod njimi in dihal vase smolni vzduh, ki tako dobro dene bolnim pljučam. Jaz sem se tedaj preselil v sosednjo sobo, kjer sta tedaj stanovala Cvetko Golar in Petruška. Redko sem ga videl in redko tudi ljudi, ki so ga obiskovali. Samo to sem vedel, da je vedno slabejše ž njim in da bo kmalu umrl. Kaj umrje ž njim nisem zapopadel in stara gospodinja Polona Kalan menda tudi ne mnogo bolje od mene. Ona je menda čutila nekaj takega, kot mati, ko gleda umirajočega sina, kajti da ga je imela rada, ni dvoma, ker katera tuja ženska ali tuj mož, bi se tako zavzel za človeka, ki je prvokrat prestopil prag njegovega doma, in še tedaj na smrt bolan, kot se je pobrigala ona zanj. Meni se zdi le čudno, da sta jo tako Aškerc, kot dr. Prijatelj omenila v znanih predgovorih k Murnovim in Kettejevim pesmim, kot „staro gospodinja Polonico K.“, kot bi se bala, da jo kdo spozna tudi po priimku. Ona bi zaslužila, da jo Slovenci tako spoštujejo, kot spoštujejo Nemci razne mentorice svojih pesnikov. Vsak, kdor se je zatekel k nji, je dobil prijazen vsprejem, če ga ni podpirala z denarjem, je vsaj potrpežljivo počakala na njegov neplačani dolg in ta je bil na dnevnem redu. Sama ni imela bogvekakaj, a vendar je rada odstopila še tisto malo drugemu, samo da ga je rešila. Za bolnega Ketteja in pozneje Murna pa je skrbela naravnost kot mati . . . Dve ali tri ure poprej predno je umrl, se je Kette zpovedal in dal obhajati po šentpeterskem župniku, ki zdaj že tudi počiva pri sv. Krištofu. Tedaj sem bil navzoč. In resnično, tedaj sem spoznal v svojem srcu, da po ž njim umrl del domovine. V šolo tiste dni nisem šel, ker sem ravno lečil neko rano na čelu, katere znak nosim še zdaj in ki sem jo dobil pri igri s kamenom. Pozneje mi je ta rana prinesla „naklonjenost“ gospoda kateheta, češ da sem ga nalagal o nje vzroku . . . Z gospodinja Polonico sva bila sama doma. Ona je bila pri Ketteju, jaz pa sem mejeval knjige v svoji sobi. Kasneje je prišel tudi Aškere, ki je imel čast zatisniti velikemu človeku osteklenele oči. Ko mi je prišla povedat gospodinja: „Franci, Dragotin je umrl“, so se mi orosile oči in oba z gospodinja sva plakala. Uro pozneje mogoče, je prišla neka gospa, ne vem ali dr. Tavčarjeva ali dr. Jenkova obiskat Ketteja, prišla ga je tolažiti, ali bilo je prepozno, mogla je le pomoliti zanj in žalostna je odšla, kot poprej Aškerc pravit žalostno vert: „Kette je umrl!“ Položili so ga na mrtvaški oder, ljudje so ga hodili kropit in kakor mu v življenju sreča ni bila mila, ga je pregnjala še po smrti: na dan pogreba je bil dež, kot iz škafa, tako da mu mnogi niso izkazali zadnje časti, ki bi mu jo bili sicer . . .

Ne dolgo za njim je legel na smrtno posteljo Aleksandrov. Upiral se je, dokler se je dalo in rekel bi skoro, da se je bolj bal postelje, kot pa smrti, ki jo je pričakal na nji. Tedaj sem

bil že starejši in spominjam se, kako je v časih ponoči bridko tožil o svojih bolečinah. Misлил je da spim in govoril je z nočjo žalosti. Rad bi bil še delal, rad bi bil služil domovini, ali za vrati je stala smrt in mu je branila vstop v svet. Kadar mu je nekoliko odleglo, je vstal in prepisoval pesmi; spravljal je skupaj svoje bogastvo, kot skrben gospodar, predno gre na pot odkoder ni povratka. Redki so bili, ki so ga obiskali in nje, ki mu je bila vzor, ni bilo. Prav je storila, ker s svojim obiskom, bi mu bila osvežila rano, ki jo je nosil dolgo nezalečeno v srcu! Skoro vsaki dan pa ga je obiskal gospod Bojan Drenik in ga tolažil in mu obetal boljše zdravje. Žal, vedel je, da izvršuje le dobro delo, da pa je izgubljeno vse! Dnevi so mu potekali in napisal je zadnjo pesem o Damjanu. Bila sta soseda in oba bolna. Damjan je bil tovarniški delavec v tovarni za kandite in zato je bil „Mandeljnov in življenja sit“, bil je namreč že tudi star, ali ozdravel je in menda še živi, Aleksandrov pa še ni okusil življenja, kolikor pa ga je, bilo je grenko in vendar je umrl . . . Bilo je nekako okoli polnoči, ko sem se prebudil. Moja postelja je stala tik njegove . . . V sobi je bila luč. Pogledal sem izpod odeje in videl polno sobo ljudi: vsi ki so stanovali v cukrarni, so prišli k njegovi smrti. Oblekel sem se za silo, pokleknil k postelji, ali molil nisem za gospodinjo, ki je molila očenaš za očenašem, premišljeval sem usodo nesrečne, domovine, ki izgublja spet del svoje nade. In ko je zablestela na nebu jutranjica, zatonila je zvezda Josipa Murna — pesnika po božji volji. Položili so ga na mrtvaški oder, ljudje so ga hodili kropiti, ali kakor mu v življenju sveča ni bila mila, preganjala ga je tudi po smrti: venca ni dobil nobenega in tisti, o katerem so poročali časopisi, da ga je dobil od pisateljskega društva, je bil Kettejeva dedščina. Na dan pogreba pa je deževalo in mnogi, ki bi ga bili spremili, so ostali doma.

Med njegovo ostalino, ki so jo izvrševalci oporoke pustili kot nerabno šaro, sem našel kaki dve poli pesmi; dal sem jih sošolcu Jelencu, ki jih je baje izročil gospodu dr. Ivanu Prijatelju. Mogoče jih ta še hrani in če so vredne tiska — jaz se ne spominjam — bi bilo lepo, da jih objavi . . .

IOŽEF GRUDEN:

NOČ NA VASI.

Na nebu zvezdic sto in sto,
A fantje na vasi pojo,
Iz src prihaja jasni spev
In v srcu vzbuja spet odmev.

Poslušaj starček v koči jih,
In prsom se izvije vzdih
Na prošle, srečne, zlate dni . . .
In solza stopi mu v oči.

P. ST. POLENČAN:

DAR SPRAVE.

„**O**na je rekla, da je on rekel, da si Ti rekla . . .“ Tako bi bil lahko slišal kdo, ki bi bil stal nekega nedeljskega popoldne pred sobo gospodične Albine Zalarjeve v šoli pri sv. Mohorju. In ko bi bil pogledal skozi ključavnico, videl bi bil v sobi tri gospodične — učiteljice — in mladega učitelja. Dve izmed njih ste sedeli za majhno mizo; istotako tudi gospod; ena gospodična pa je hodila po sobi semtertja.

Slednja je bila Tilka Fermevčeva; za mizo pa ste sedeli Albina Zalarjeva, druga pa Minica Kleparjeva; gospod pa je bil Franjo Hribar. Gospici Tilka in Albina ste učiteljici pri sv. Mohorju, Minica pa na sosednji šoli, a pride navadno vsako nedeljo k sv. Mohorju, kjer je doma; Hribar pa je bil nekdanj tudi pri sv. Mohorju; sedaj se je pa preselil na neko šolo v drug okraj; vendar ta kraj, še bolj pa te osebe, so mu ostale v veselem spominu in zato pride često nazaj pogledat. Tako je bilo tudi oni popoldan. Prišel je zopet na posete. Ker je bil lahkoživ in vesel človek, so ga bili seveda vsi veseli. Takrat je pa še posebno dobro naletel.

V zadnjem času namreč so si bile gospodične malo v laseh. Ne bodem pravil, kaj jih je spravilo navskriž, kajti sicer so bile velike prijateljice. Le to naj omenim, da bi človek prej mislil, da so vse to izumile stare ženice, ki so čakale pri cerkvi na popoldansko pobožnost, kakor pa osebe, ki so se prištevale med boljše ljudi v fari sv. Mohorja, ob enem pa prenašale „cenjeno pošto.“ Skozi kvante torej se je zgodilo, da so obsojale gospodične ena drugo ter se dolžile, da so „rekle“.

Da bi zvedele, katera je najbolj kriva, so sklenile, da se snidejo v nedeljo popoldne v sobi gospodične Zalarjeve. Ko je pa prišel sedaj nenadejano Hribar, povabile so ga seveda s seboj in mu poverile mesto sodnika.

Ko so bili torej vsi skupaj, ni nihče vedel, kako naj začne razgovor; končno pa je ta nekako sam ob sebi prišel na one čenčarije; vendar, ker se je vsaki izmed gospodičen zdelo, da je nedolžna, čeravno je ležalo na vsaki nekoliko krivde, — glavno krivdo je imela druga oseba, katere se moja povest ne bo do-

taknila — je šlo vse precej trdo. Nobena ni hotela drugi dati prav in, ker niso nič hujšega vedele, so govorile vedno: ti si rekla, ona je rekla i. t. d. Gospod sodnik pa je po modrem pregovoru, kjer te ne peče ne gasi, imel zaprta usta. Čeravno mu je bilo silno težko, da se gospice ne razumejo, se je vendar povsod bal zamere; zato je rajši mirno čakal, kaj še pride.

Gospodičnam pa je rastala z vsakim stavkom jeza. Zalarjeva se je tresla in postala bleda, Fermevčeva pa, ki je hodila po sobi, se je postavila pred okno in oko se ji je zarosilo. Najprostejše je govorila Minica Kleparjeva; nekoliko časa je bila še prav glasna, čeravno ji tovarišici niste odgovarjali; konečno pa se je tudi njej milo storilo in si je mislila: „Li je treba zaradi tako malenkostne stvari toliko prepira? Saj, hvala Bogu, zato še ne vedo drugi ljudje. Mi pa smo hvaležne, če se pozabi; bi-li ne bilo mogoče, da se to zopet pokopa?“

Nastal je v sobi molk; vse so bile vglobljene v svojo „silno nesrečo“ in so skoraj pozabile, da je v sobi razven njih tudi Hribar. Naj prva izmed vseh se tega zave Minica. Obrne se torej k Hribarju ter ga vpraša: „Kako se pa kaj Vam zdi?“ in se pri tem nehote nasmehne, kajti neki notranji glas ji je pravil, da je vse to smešno.

Hribar pa reče: „Ker ste me že ravno vprašale za mnenje, Vam odkrito povem, da se mi zdi, da pač to ni tolikega prepira vredno. Pozabite, kar je bilo in vse bo zopet dobro!“

Iz Hribarjevega lica pa je pri tem izginila ona, pri njem tako navadna šaljivost; in zato je tembolj ugajal njegov nasvet gospodičnam. Takoj so sklenile pozabiti vse, so si podale roke ter se objele.

Po staroslovenski navadi pa — kakor pri vseh važnejših rečeh — tudi tukaj ni smelo manjkati vina. Zatorej je hitela gospica Minica domov, v sosedno hišo, in prinesla nekoliko te zlate kapljice.

To vino pa gospicam kot verilo ni zadostovalo. Vino se popije, a one so hotele imeti nekaj, kar bi jim ostalo, kar bi jih ob vsaki priliki spomnilo, da so si obljubile pri vseh viharjih usode zvesto prijateljstvo.

Vse so se zamislile in premišljevale isto, čeravno ni hotela nobena izdati, kar misli. Konečno se pa oglasi Minica — o kateri so si zvedljivci že nekaj namigavali — ter govori: „Dragi mi prijateljci! Da smo se zopet in tako hitro sprijaznile, se moramo zahvaliti večinoma le gospodu Hribarju; zato mislim bi ne bilo napačno in bi nam služilo celo kot izraz hvaležnosti v čast, če vzamemo gospoda Hribarja v svoje prijateljstvo in mu na tem mestu podelimo svoje posetrimstvo. Ljubi tavaršici ste zadovoljni?“ Pri teh besedah jo je sicer oblila rdečica in večkrat ji je zastala beseda v grlu; konečno pa je, po pregovoru: česar prepolno je srce, rado skoz usta gre, vendar spravila vse na beli dan.

Gospici Fermevčeva in Zalarjeva se seveda temu nasvetu niste protivili; le to ste si izgovorili, da mora Minica biti prva. Minica je bila tudi s tem pogojem zadovoljna. Dala mu je prvi poljub in isto ste storili tudi tovarišici. In vsi štirje rdeči do ušes so si rekli prvi: ti. To je bil dar, ki ga je Hribarju naklonila sprava, ali, če govorimo iz stališča gospodičen, verilo prijateljstva, ali pa, če pogledamo nekam dalje v srce, tudi početek ljubezni „na zunaj.“

Dolgo so se še potem tikajoč se zabavali; gospica Zalarjeva je sedla k klavirju in Minica in Franjo sta se lahko po želji vrtela v plesu. — Šele pozna noč in bližajoči se vlak sta razkropila sedaj veselo in srečno družbo.

SMEŠNICE.

Pri starinanju.

A: „Kupite gospod to kadižno mizico?“

B: „Žalibog — jaz kupujem le cele hišne oprave.“

C: „No, saj je tudi to cela moja oprava.“

Neprevarljivi dokaz.

Žurnalist: „To je moralo biti za Vas gospodična neprijetno — zgubiti demantni ovratnik, ali pa je bil tudi resnično pravi?“

Baletka: „Kako pa, poglejte, — tu je zastavni list.“

Razpisujemo danes

sedmi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. julija. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ v PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene 50:

1. I. Rous: „Ob vodi“ (oljnata slika v okvirju, po sliki).
2. Spominski album: *Kranjsko v slikah in opisih.*
3. Trst, *Kanal Grande* (slika v okvirju).
4. *Majol. vaza.*
5. Janko Kersnika, „*Zbrani spisi*“ (krasno vezana knjiga).
6. *Kadilna garnitura.*
- 7.—8. *Posodice za kavo* (tri skudelice in krožniki z napisom: „Vydrova žitna kava“).

59. Šaljivo vprašanje.

Matija Bobnar, Lahoviče.

Če bi se peterim ljudem pet jajec v skledi na mizo postavilo, kako bi mogel vsak eno jajce vzeti in bi nazadnje vendar še eno v skledi ostalo?

61. Konjiček.

Sava Burič iz Emone.

si	no	bo	ma		Na	pot	ča	ra
le	sa	ne	nad		ka	z	na	zo
tož	li	ri	v	rod	ni	ve	oti	ble
šel	či	ti	ne	njim	ga	po	še	je
	ka	do	jec	smrt	moj	del	de	
mu	mo	bi	pla	mu	ti	di	po	pa
vi	va	v	ca	mi	za	u	aj	vz
sa	li	la	pu		li	bit	ra	pot
ču	ščen	ri	li		mi	nik	ca	po

65. Magični kvadrat.

R. Tajgelj, Banjšice.

a a a a
d d i l
l n n o
o s v v

66. Besedna uganka.

Branko iz Bočne.

Ktero vedo kmet najbolj ljubi?

67. Uganka.

Branko iz Luč.

Res čudna je beseda,
ki šteje črke samo tri;
ob vojnem času ta grmi,
da te bole ušesa.
Obrnjena pove ti, kod
vsak popotnik hodi.

60. Tajinstveni napis.

Mihael Pustišek, Zdole.

NAV ADA JEŽ ELEZ NASRAJ
CA

62. Homonim.

A1. Ponikvar, Vel. trn.

Pri oknu stoji — in služi
— — pisanje.

63. Zemljepisni rebus.

Mirko Doušak, sv. Križ.

DU

J

64. Zastavica.

Ivo Kok, Potoče.

Katera domača žival po-
stane divja, ako ji zadaj pri-
daš en soglasnik?

68. Konjiček.

Silvester K.

hla	in								
ru	rok	si	le						
jan	če	mi	ot	gle					
za	me	šal	no	pri	se				
vpra	ki	Ā.	dam	je	o	krog			
to	mis	tič	ka	o	pa	tič			
ce	me	Raz	ter	fan	Glej	se	Sil		
lim	je	kaj	fan	li	ves	ti	je		
le	dek	volj	ko	kaj	zdaj	te	ko		
do	ne	dek	le	za	li	in	pus		

Rešitev ugank v 6. številu.

48. Štirje pogrebci, ki nesejo mrliča. 49. Tukaj Slava — vence vije, — srce bije — nam gorko; čujte gore — in bregovi, — da sinovi — Slave smo. 50. Meh. 51. Koš — Ana: Košana. 52. Brzo, vlak = brzo-vlak. 53. Bog, gob. 54. Brez dela ni jela. 55. F, ura, trava, kanja, kocka, čopič, zarja, dleto, miška, drevo, korec, Leander: Franc Prešern.
56. $36 + 36 + 18 + 9 + 1 = 100$.
57. Domači Prijatelj. 58. Most, gost, post, kost.

Dobitki šestega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. *Mamin ljubček* (kip): Cecilija Eržen, sopr. učitelja, Podgorje pri Sevnici.
2. Z. K. Jelovškova: *Iz naših krajev* (knjiga): Marko Pogorevc, postajevodja, Margreid na Tirolskem.
3. *Pogled na Miramar* (slika): Antonija Petaros, trgovka Boršt.
4. *Jardiniera*: Alojzija Breinfalk, hčerka gostil. in posest. Litija.
5. Ivan Cankar: *Pohujšanje v dolini Šent Florjanski* (krasno vezana knjiga): Alojz Macarol, učitelj Šempolaj, p. Nabrežina.
6. *Vrček s pokrovčkom*: Franja Šepec, sopr. trgovca, Vrb, jezero 27, p. Staritrq pri Rakeku.
7. *Posodice za kavo*: Franja Vavec, babica, Št. Vid 21, p. Begunje pri Cerknici.
8. *Posodice za kavo*: Ana Čufer, šivilja, Jesenice na Gorenjskem.

Nekaj priznanj o Vydrovi žitni kavi.

Rafael Poljšak, Erzelj pri Vipavi: Prosim pošljite mi zopet 5 kg Vaše žitne kave. Priljubila se nam je tako, da ne moremo biti več brez nje.

Ivan Schlamberger, čuvaj, Borovnica: Prosim pošljite mi nemudoma 5 kg Vaše žitne kave, ker ne moremo biti niti en dan brez nje.

Anton Lavrenčič, trgovec, Sodražica: Z obratno pošto prosim 5 kg Vaše izborne žitne kave.

Matevž Pičman, posestnik, Tatinc, p. Kranj: Brez Vaše izvrsne žitne kave ne moremo nikakor izhajati.

Franc Pader, rokodelec, Dobropolje: Vaša žitna kava mi zelo ugaja, ostanem še nadalje Vaš odjemalec.

Vinko Šarabon, Trzič: Vaša žitna kava mi zelo dopada, kadar je porabim takoj zopet naročim.

Jožef Zevnik, tesar in posestnik, Plavž, Jesenice: Vaša žitna kava nam tako ugaja, da ne moremo biti več brez nje.

Franc Jamnik, krojač, Videm pri Dobropoljah: Vaše žitne kave moja družina ne more zadostno nahvaliti.

Ivan Nagode, posestnik, Ravnik, p. Hotederšica: Vašo žitno kavo priporočam vsem gospodinjam.

Jakob Bergant, Ljubljana: Z Vašo žitno kavo sem prav zadovoljen, uživam jo že nekoliko let, ker je jako prijetna in zdrava.

Jakob Strah, kmet, Pristova, p. Mengeš: Vaša žitna kava mi je popolnoma všeč, zato jo vsakomur najtopleje priporočam. Pri nas ne moremo biti več brez nje.

Barba Močtenik, Logaves, p. Vrba ob jezeru: Vaša žitna kava mi tako prilega, da ne morem biti več brez nje. Ko jo porabim takoj naročim zopet.

Marija Krajšek, posestnica, Bukovžlak, p. Štore: Ker se je vrečica Vaše dobre žitne kave že izpraznila, prosim, da mi takoj zopet pošljete 5 kg.

Janes Bevc, posestnik in cestar, Cerklje: Pošljite mi zopet 5 kg Vaše žitne kave, ker nam jako ugaja.

Jožef Vovk, Černivec pri Radovljici: Vaša žitna kava mi jako ugaja. Sedaj mi je ravnokar primanjalo ter jo močno pogrešam. Prosim, da mi jo takoj zopet pošljete.

Marko Zentrich, Spod. Šiška: Ker smo se Vaše žitne kave tako privadili, da ne moremo biti več brez nje, prosimo, da nam jo takoj zopet pošljete.

Janez Hornböck, tesarski mojster, Št. Janž p. Svetnavas: Vaša žitna kava meni kakor tudi celi moji družini prav dobro tekne, zatoraj prosim, da mi jo hitro zopet pošljete 5 kg.

Terez Hren, sopr. želez. nad. rev., Maribor: Prosim, pošljite mi zopet 5 kg Vaše izvrstne žitne kave.

Jakob Žakelj, mizar, Ljubljana: Pošljite mi zopet 5 kg Vaše žitne kave. Vreča je prazna, brez nje pa ne moremo biti.

Marija Lastnak, Aspaga: Priporočam se za vrečico Vaše žitne kave, katera se nam jako dopade.

Anton Umnik, Predoslje pri Kranju: Priznam, da je Vaša žitna kava izvrstna. Pri nas ne moremo biti več brez nje.

Katarina Zimic, Solkan: Pošljite mi zopet 5 kg Vaše izborne žitne kave.

Aloj Aleš, Groblje pri Jesenicah: Vaša žitna kava mi jako ugaja.

≡ Listnica uredništva. ≡

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Ilica 20.

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

== NOVOST. ==

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z ozirom na steklenico pre naredimo pozneje tudi zamotanje za celi $\frac{1}{2}$ kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštine prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinjji vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.

VSEBINA: FRANJO NEUBAUER: V kavarni. — ZVORAN-ZVORANOV: Božjega voleka nevesta. — MITJA: Naša pot. — KOMPOLJSKI: Kup peska. — ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK: Jarem. — KRISTINA: Večeri najini. — IVAN LAH: Poljski klop. — FRAN BOLKA: Spomini. — JOŽEF GRUDEN: Noč na vasi. — P. ST. POLENČAN: Dar sprave. — Smešnice. — Uganke.

Učiteljski zapisnik za šolsko leto 1909—1910.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.
Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova 22.

Podučna pesem.

Z resnico pravo prideš povsod, Kranjska klobasa je fina jed
laž ima kratke noge, z gorčico pa še boljša;
svet se vrtil je hotel Gospod; v vsaki hiši naj tak bode red,
nad dolino so gore. da vseh dobra bo voljša.

Klobase, rebrca, suho meso
in Vydrova gorčica
zdravo je to za svako telo,
bolj ko za vrat koščica.

Ne bodi sebičen! Sam imaš rad „Vydrovko, povej tudi drugim: „Ni najdražja zrnata kava sama po sebi najboljša. Mnogo finejša je z „Vydrovko!“ Manj škodljiva je in okusnejša, ker jo Vydrovka s svojim posebnim okusom dela delikatnejšo in bolj dehtečo. Matere, nikar ne dajte svojim otrokom nobene zrnate kave, naj Vam ne bo žal malo več dela. da skuhate otrokom samo, čisto Vydrovo kavo. Ona obseza mnogo hranilnih snovi, zrnata kava pa nobenih. Zakaj bi zastrupljevali nežni otroški organizem? Same vidite vsak dan, kako mladi fantje v rasti zaostajajo, bledijo in slabijo tudi pri bogati hrani, če kadijo cigarete in tobak. A zrnata kava obseza enako močen strup. Alkaloidi so brez izjeme strupeni; najznanejši so: niktin v tobaku, tein v čaju, opium v maku in kofein v zrnati kavi.

Vydrove juhne konzerve.

Vzemite jih seboj na letovišče! Kadar se nočete v vročih letnih dneh cele ure cmariti pri ognjišču, kuhajte konzerve. Kako je to pripravno, skuhati v petih minutah izborno juho!

Kdor še ni poskusil, naj poskusi!
Konzerve so izvrsten izdelek. Lahko

naročite :

- I. Skatljjo z 25 juhami vseh vrst (gobovo, grahovo, lečino, nudlovo in rižino (ta se mora kuhati 15 minut!)) za 1 K 50 vin.
- II. Kterokoli teh juh: zavitek težak $\frac{3}{4}$ kg. in zadostujoč za 25 porcij (porcija en poln krožnik) za 1 K 50 vin.

Predavanja gospoda Resnice na vydrovski univerzi.

Danes dokončujem tudi jaz svoje šolsko leto, kakor je po celem svetu navada. V slovo ne morem premolčati par opazk o Vydrovih šumečih bonbonih, o katerih nisem dozdej še ničesar povedal. Ne bom izgubljal mnogo besed, ker mislim, da Vas v kratkem prepričam o izborni kakovosti tega izdelka Vydrove tovarne. „Finis coronat opus“, konec krona delo. Spomnili se bode te tega starega pregovora, ako verujete mojim besedam in naročite od mene priporočeno blago. Ta konec je dober. Limonada iz Vydrovih šumečih bonbonov namreč. In ne le to, resnica je tudi, da je ta limonada boljša in zdravejša, kakor pivo

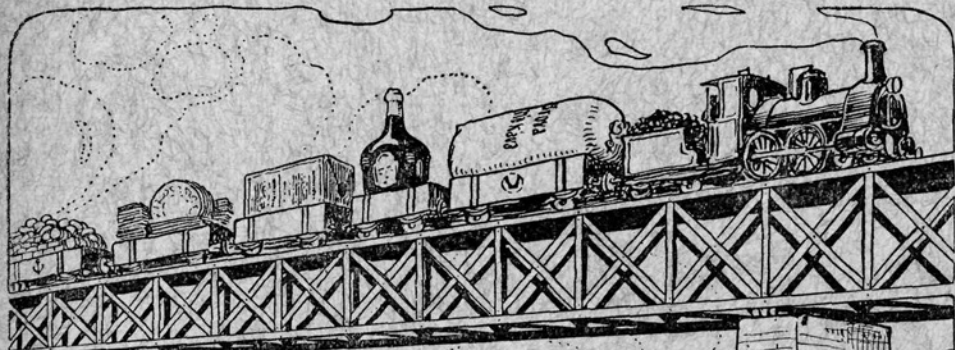
ali vino. Lepo se pije pivo ali vince toda — zvečer. Pri prijateljskem govoru v gostilni ali v družinskega krogu. Ali zato ima slabe nasledke v vročih dneh. Oslabi telo, vleni ga in noge so kar pod milim Bogom za nič. Stopiš v gostilno, da bi se malo „osvežil“ a ko greš zopet svojim potom si desetkrat bolj truden in vroč, kakor si bil prej. Pivo in vino je za zvečer, ko je solnce že za gorami in postelja ne predaletč.

Gotovo je že marsikteri od Vas napravil to neprijetno poskušnjo, čeprav mu je požirek hladnega piva tako ugodno tekkel po grlu. Pri Vydrovih šumečih bonbonih ni nasledkov. Oni delujeje vedno osvežujoče na telo in duha ter so prav prijetna pijača. Vzemite jih seboj na izlet, na polje, poskusite jih pri težkem delu v tovarni ali pri žetvi in ne bo Vam žal.

Cenjene moje poslušalke in Vi gospoda moja, kar je izkušeno to stoji, na to se človek lahko zanese. In to je prava in neopovržljiva resnica, da so Vydrovi šumeči bonboni za vroče dneve vsem žejnim naravnost dobrot. Dobrota za dva krajcarja! Piti pivo in vino je le navada a piti mnogo, je grda navada.

Zeja seveda se mora pogasiti. To je popolnoma naravno. Voda sama, osobito pretrda voda vzbuja pri nekterih čustvo, da tlačí. Pri Vydrovih šumečih bonbonih se to ne pripeti. Nasprotno, oni so koristni zdravju. Jako radi pijejo tudi bolniki to dobro, kiselkasto limonado. Zatrjujem Vam, da je vsakemu všeč.

A končno: Vydrovi šumeči bonboni se izdelujejo iz najboljših surovin. Niso vsi izdelki te vrste enaki, slabejše blago obseza tudi primes svinca, ki lahko vzbuja lahno zastrupitev v obliki prolivov. A Vydrova tovarna jamči za dobroto in poštenje svojih izdelkov. Vsekakor Vam želim, da pijete Vydrove šumeče bonbone z užitkom in da ste vsi ž njimi zadovoljni. In to tudi bode te!

Poskusite in priporočite

.Vydrovko* Poštna pošiljatev 5 kg. poštne prosta	K 4:50
Vydrove juhne konzerve , škatlja za 25 porcijonov	1:50
Vydrov juhni pridatek , steklenica $\frac{1}{4}$ kg.	1:60
.Buhtin* dišava za pecivo, steklenica $\frac{1}{4}$ kg.	1:—
Gorčico , delikatni priboljšek, $\frac{1}{4}$ kg. francoske	—80
kremžke	—80
Maslene 25 komadov	2:—
.Dessert delicat* 50 komadov	3:—
.Destinn* 40 komadov	2:—
Malinovi grog , steklenica	2:—
Vydrove šumeče bonbone .s sidrom* 50 komadov	2:—
izborne .Ambo* 50 komadov	2:—
Vydrovo otroško moko 1 kg.	2:40

Vydrova tovarna hranil

3 v znamka,
če na drugi
strani razven na-
ročila ni pripi-
sane nikake pri-
pombe,
sicer pa 5 vin.

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

Kdo od Vas, velečenjeni, ima rad oblato?

Vsak. Vydrove oblato pa še posebno!

Ali poznate naše „maslenke“? To je v pravem smislu besede delikatesa. Škatulja stoji 2 K. Tudi izvrstne sadne „Destinke“ stojijo samo 2 K. Imeniten okus imajo „Desertke“ polnjne z medenim kremom škatlja 3 K.

Naročite si jih, vseč Vam bodo in pohvalili nas bodete. Vsak dan dobivamo iz vseh krajev priznanja.

Pišejo nam:

Berta Pehltova, soproga barvarja, Jindřihov Gradec. Izvršujem samo svojo dolžnost, ko Vam naznanjam, da se nam Vaši oblato jako dopadejo, posebno malinove delikateske imajo preizvrstren okus.

Terezija Karafiatova, c. kr. poštarica, Gornji Štefanov pri Jevičku. Zelo sem zadovoljna z Vašimi oblato. Imenitni so in vsak jih hvali, komuzkoli jih ponudim.

Jurij Minarčík, župnik Renoti, pošta Unčov. Z radnjo pošiljko oblato sem posebno zadovoljen tako kar se tiče okusa tako tudi glede opreme. Stopnja priljubljenosti Vaših oblato pri nas je ta: 1. Destinke, 2. desert delikat, 3. maslene.

Marija Sieglava pl. Siegwil, soproga okrajnega sodnika, Sedlčani. S pošiljko malinovega groga in oblato sem po priporočilu in skupaj z gospodom lekarnarjem Mayerom v Sedlčanih pri Vas naročila sem prav zadovoljna in v kratkem naročim zopet.

Adolf Faigl, arhitekt in stavbenik, Zlonice. Sprejel sem naročene oblato in zelo sem zadovoljen z njimi.

Vaclav Klíma, učitelj, Trhove Sviný. Oblato so nam izvanredno vseč; ko nam poidejo jih zopet naročim.

L. Elsnic, član orkestra narodnega gledališča, Smichov. Z Vašimi oblato sem popolnoma zadovoljen, pri prvi priložnosti jih zopet naročim.

A. Vogelova, soproga c. kr. sodnega svetnika, Jičín. Dozdaj smo z vsemi Vašimi pošiljkami vedno zadovoljni. Oblato vseh vrst so izvrstni in vsakemu jih najtoplejše priporočam.

Dne

Pošljite mi na navedeni naslov 5 kg. Vydrovke“ za 4 K 50 vin. poštnine prosto.

Pošljite mi kg. Vydrove otroške moke. 1 kg. za 2 K 40 vin.)

Dalje škatelj Vydrovih šumečih bononov „s sidrom“, „Ambo“ po 2 K

K temu škatelj Vydrovih juhnih konerv, po 1 K 50 vin.

1/4 kg. Vydrovega dodatka za juhe in make, za 1 K 60 vin.

..... škatelj oblato maslenih po 2 K

..... Destinn „ 2 „

..... Dessertek „ 3 „

1/4 kg. Vydrovega „Buhtina“ za 1 K

steklenico Vydrovega malinovega groga za 2 K

1/4 kg. Vydrove gorčice francoske za 80 vin.

1/4 „ „ kremžke „ 80 „

P'odpis in naslov:

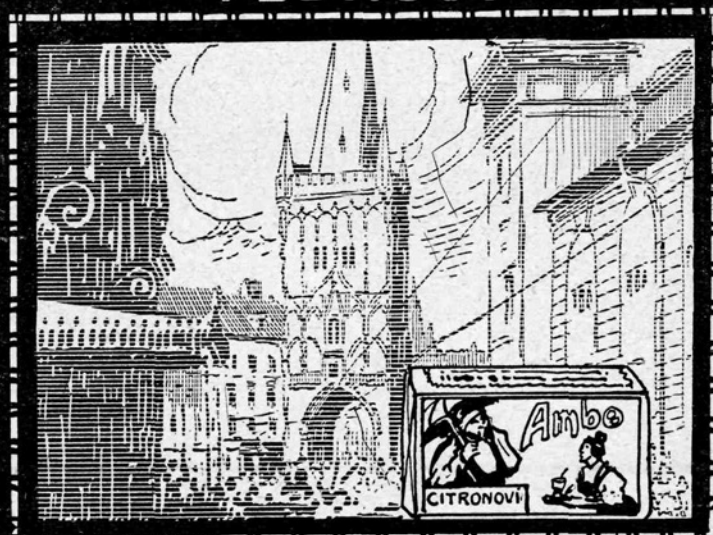
Mesečnik za odjemalce
Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VI.

Predplačati se ne more.

1. avgusta 1909.

VYDROVI

ŠUMEČI
BONBONI

AMBO

Smotnikov stolp, značajan ip prelep kinč zlate Prage. Spomenik starih slavnih časov. Od leta 1875 do leta 1886 so ga temeljito popravili. Na najživahnejše kraju mesta stoji in domačin in tujec ga gleda z občudovanjem. Živ promet šumi okoli njega, kajti nekoliko najglavnejših ulic se križa na tej točki. Tudi Vydrov šumeči bonbon „Ambo“ se je šel postaviti semkaj, da bi ga vse videlo in se vse spomnilo, da se dela iz njega dobra in osvežujoča limonada, ki je v teh vročih dneh vsakemu dobrodošla. In boljša, kakor vino ali pivo, verujte!

Vydrove juhne konzerve.

Novi zamotki naših konzerv so naši vsestransko priznanje. Nismo niti pričakovali v toliki meri. Sicer je pa stvar zdaj res pripravna. Vzame se vode za krožnik, nasuje se konzerva notri, pet minut se prevre in juha je gotova: grahova, lečina, gobova, nudlova ali rižova (ta potrebuje 15 minut), kakoršna gre komu bolj v tek. Kaj hočete priprostejšega? In brez lastne hvale ponovimo lahko pristavek marsikterega zadovoljnega kupca: in kaj boljšega?

Krožnik, dobre mere, izvrstne juhe za 6 vinarjev. Kakor nalašč za tiste izbirljive družinske očete, ki imajo tudi zvečer, da, celo dopoldne radi svoj krožnik juhe, čeravno je prej prizadevala gospodinji precej dela. Ždaj seveda je stvar lahka. Kaj še niste poskusili? Poskusite; Čitajte, kaj nam poročajo naši cenjeni kupci:

Karol Bernašek, Knoviz, pri Slanem. Vaša kava in juhine konzerve zaslužijo vso hvalo; priročil sem svoje izdelke z svojim znancem.

Marija Frankova, soproga gospodarja grofa Thuna Peruc. Pri svoji snahi sem se prepričala o izbornosti Vaših juhinih konzerv ter prosim, da jih tudi meni pošljete po $\frac{1}{2}$ kg. od vsake vrste. Želim temu Vašemu izdelku, kakor vsem drugim, zasluženega uspeha in se Vam priporočam.

Josip Hasilik, Pribor. Juha pripravljena iz Vaših juhinih konzerv je v resnici okusna in prekaša vsak drug podoben izdelek.

Jan Holeček, brzojavni nadzornik, Banjaluka. Vaše juhine konzerve so izvrstne, osobito za tega, ki potuje, kakor jaz. Vrsedi gozda lonček vode, malo trsk in juha je gotova. Prihodnjič naročim več.

V. Jungwirth, Gornja Plana, gozdni urad. Vaše juhine konzerve so jako okusne, takoj ko mi te poidejo, jih bom zopet naročil večjo količino.

Ružena Kocourkova, soproga knjigovodje, Litomerice. S poslanimi konzervami, ktere sem za poskušnjo naročila, sem nad vse pričakanje zadovoljna.

P. Boh. Kisely, župnik, Raketnice pri Prerovu. Z Vašimi juhinih konzervami sem bil vselej zelo zadovoljen.

Gustav Maděra, Gumpoldskirchen. Z Vašo pošiljativo sem bil izvanredno zadovoljen. Ni potreba, da bi Vaše juhne konzerve še posebej hvalil, ker so v resnici izvrstne. Pri prvi priložnosti zopet naročim.

Frančišek Porš, kmet, Vlastibořice, Sihrov. Vaše juhine konzerve so znamenite. Pošljite mi jih zopet.

Fran. Stejskal, mizar, Lazi. Vljudno naznanjam, da sem bil z poslanimi konzervami zelo zadovoljen. Tudi moji pomočniki, katerim sem dal juho pokusiti, jo ne morejo prehvaliti. Mi bomo Vaše konzerve vsakemu priporočali, ker so res dobre.

Josip Štílec, poštni uradnik, Chlumec nad Cidlino. Naročam po dva paketa vseh vrst Vaših juhinih konzerv. Zadnjič sem bil jako zadovoljen z pošiljko. Juhe imajo imeniten okus.

Frančišek Tichy, nadzornik, Beroun. Juha iz Vaših juhinih konzerv je izvrstna in v resnici zasluži pohvalo, tako kakor vsi drugi Vaši izdelki.

Fr. Urvalek, mašinst, Č. Budějovice, Rudolfska. Čutim prijetno dolžnost izjaviti o Vaših juhinih konzervah svojo odkritosrčno hvalo. Izvrsten tek imajo in hitro se dajo pripraviti. Svoji sestri in znancem na Dunaju sem jih topla priporočil.